

Model for kommunal hjemmepædagogisk indsats

11. oktober 2019
Sags nr.:19/15214

1) Indledning

Som led i ”1.000-dages-programmet – en bedre start på livet”, som er aftalt med finansloven for 2019, iværksættes initiativet ”Støtte og vejledning i hjemmet målrettet sårbare og udsatte familier i barnets første 1.000 dage” for at styrke den tidlige og forebyggende indsats. Initiativet indebærer en støtte- og vejledningsindsats i hjemmet til sårbare og udsatte familier med afgrænsede problematikker i barnets første 1.000 dage, som varetages af pædagoger fra dagtilbudsområdet, herefter benævnt hjemmepædagogisk indsats.

Som led i initiativet udvikles en fokuseret model for den hjemmepædagogiske indsats, der kvalificeres og evalueres i samarbejde mellem de deltagende kommuner, Styrelsen for Undervisning og Kvalitets praksiskonsulenter og en ekstern evaluator. De deltagende kommuner skal udvælges via en ansøgningspulje, hvorigennem kommunerne kan få støtte til at gennemføre og kvalificere modellen for en hjemmepædagogisk indsats.

Initiativet skal desuden ses i sammenhæng med det pædagogiske arbejde i dagtilbuddene, der foregår inden for rammerne af den styrkede pædagogiske læreplan. Initiativet sætter således fokus på elementerne i den styrkede pædagogiske lærerplan, som eksempelvis forældresamarbejde og arbejdet med børn i udsatte positioner.

Den følgende beskrivelse af modellen for den kommunale hjemmepædagogiske indsats sætter de grundlæggende rammer for, hvorledes indsatsen kan tilrettelægges i kommunerne. Den videre modning og konkretisering af modellens elementer, fx pædagogernes kompetencer, arbejdsopgaver mm., vil som nævnt foregå i samarbejde med kommunerne.

2) Formål

Den hjemmepædagogiske indsats skal bidrage til at fremme trivsel, læring, udvikling og dannelse for barnet i dets første 1.000 dage via et fokus på forældre- og opdragelsesrollen ift. at skabe trygge og stimulerende miljøer for børnene i hjemmet. Formålet er derudover at understøtte opskrivning i samt gode overgange til dagtilbud. Pædagerne, som er tilknyttet indsatsen, skal desuden, eventuelt i et tværfagligt samarbejde, understøtte sammenhængen til øvrige kommunale almene og specialiserede indsatser.

Underformål

Målet med indsatsen er, at barnet følger en normal udvikling og er alderssvarende ved vuggestuestart eller børnehavestart, samt ikke har brug for særlig støtte efter det fyldte tredje år.

Den hjemmepædagogiske indsats er en forebyggende indsats, hvor der tilbydes tidlig pædagogisk vejledning og støtte til familien med afsæt i hjemmet og med fokus på:

1. samspillet mellem forældre og barn,
2. udvikling af relationen mellem forældre og barn, samt
3. støtte og vejledning til at skabe gode læringsmiljøer i hjemmet, hvor barnets kropslige, følelsesmæssige, sociale og kognitive udvikling fremmes.

3) Målgruppe

Tilbuddet om en hjemmepædagogisk indsats målrettes børn i alderen 0-24 måneder, men kan også etableres sidst i graviditeten eller fra fødslen.

Indsatsen kan spænde fra vejledning, som i sin form og temaer ligger indenfor, hvad dagtilbudsområdet generelt kan tilbyde forældre og barn efter dagtilbudsloven, herunder særligt det pædagogiske grundlag i den styrkede pædagogiske læreplan, jf. dagtilbudslovens § 8-9, til eventuelle relevante forebyggende indsatser indenfor rammerne af servicelovens § 11, stk. 3. Det vil sige, hvor der enten er bekymring for, at familiens faldende eller manglende trivsel på sigt kan få negativ betydning for barnet, eller hvor der allerede er en begyndende bekymring for, hvorvidt barnet trives og udvikler sig alderssvarende. Det er centralt, at bekymringen ikke har en karakter, så det vurderes, at barnet eller familien har brug for særlig støtte efter servicelovens kapitel 11. Målgruppens problemstilling er karakteriseret ved:

- at have en lav grad af kompleksitet.

- at være konkret og afgrænset både i forhold til problemets karakter og tyngde.
- at barnets eller familiens forudsætninger kan danne fundament for en indsats af forebyggende karakter.

Målgruppen kan således være familier, der umiddelbart har et godt fundament, og som grundlæggende kan imødekomme barnets behov for omsorg, men som i en periode opleves at være udfordrede på at kunne sætte disse ressourcer i spil. Indikationerne på risikofaktorer eller fraværende/svage beskyttende faktorer, som kan have indflydelse på relationen til barnet, er derfor afgrænsede og med lav kompleksitet.

Nedenfor beskrives risikofaktorer, som kan udløse visitation til den hjemme-pædagogiske indsats. Risikofaktorerne skal være af en sådan karakter og kombination, at de medfører en risiko for, at barnet ikke følger udviklingskurven inden for normalområdet.

Kommende forældre:

- der er bekymrede for forælderrollen og egen formåen som forældre.
- der i begyndende grad oplever sig nedtrykte og triste.
- der glimtvis oplever manglende glæde ved det kommende barn.
- der er enlige med svagt netværk.
- der oplever særlige udfordringer i forbindelse med at være unge/ældre forældre.

Forældre:

- der i en afgrænset periode, fx på grund af pludselig ændring i deres livssituation, skal understøttes i at kunne varetage barnets trivsel, læring, udvikling og dannelse.
- der oplever omvæltningen ved at få et barn som en belastning udover det almindelige og forventelige.
- der i begyndende grad oplever, at forælderrollen er vanskelig, og det kan præge forældre/barn relationen.
- der oplever ubalance mellem glæde og bekymringer.
- der tidligere har haft en fødselsdepression.
- der udviser tegn på efterfødselsreaktioner, som ligger uden for behandling i andet regi.
- der mangler viden om børns udvikling og egen rolle, hvilket fx afspejles i svag opmærksomhed og svag dialog med barnet samt vanskeligheder ved at hjælpe barnet til selvregulering.
- der har konflikter og manglende kommunikation, og det begynder at præge forældre/barn relationen.

- der har brug for ekstra støtte til at omsætte vejledning fra professionelle.
- der er enlige med få ressourcer og svagt netværk.
- der let bliver irritable på barnet.

Barnet:

Barnets trivsel kan være påvirket med risiko for, at det kan udvikle sig negativt, hvis der ikke arbejdes forebyggende. Det kan fx komme til udtryk ved, at barnet:

- er uroligt
- ikke udvikler rytme – har svingende rytme
- er svært trøstbart
- har utydelige signaler
- er passivt (lav arousal)
- er overaktivt (høj arousal)
- søger kontakt i mindre grad end forventeligt
- har sansemotoriske opmærksomhedspunkter

4) Indhold og arbejdsopgaver

Pædagogernes grundlæggende opgave i den hjemmepædagogiske indsats er at støtte og vejlede forældrene i relationen og samspillet med deres barn samt at skabe gode læringsmiljøer i hjemmet. Den pædagogiske indsats foregår primært i hjemmet, men kan også i et afgrænset omfang gennemføres i andre sammenhænge, hvor det giver mening i forhold til indsatsens formål, fx i dagtilbuddet. Det pædagogiske fokus er at hjælpe forældrene til at understøtte at barnet udvikler sig aldersvarende motorisk, kognitivt, socialt og følelsesmæssigt. Med afsæt i pædagogisk praksis i dagtilbud, herunder elementerne i den styrkede pædagogiske læreplan, arbejdes med at styrke barnets udvikling og kompetencer, og understøtte udvikling af relationen mellem forældre og barn samt forældrenes handlekompetencer i forhold til barnets trivsel, læring, udvikling og dannelse. Pædagogen kan gå foran og arbejde direkte med barnet som led i at understøtte forældrenes læringsproces.

Indsatsen kan kræve, at flere fagpersoner fra forskellige områder arbejder sammen. Det tværfaglige samarbejde kan fx ske som led i faste tværfaglige møder, hvor almenområdet har mulighed for at drøfte problemstillinger og få faglig sparring, eller andre faggrupper kan deltage direkte i indsatsen. Via det tværfaglige samarbejde kan de forskellige fagpersoner, med udgangspunkt i hver deres kompetencer, bidrage til indsatsen med viden om og perspektiver på barnets/familiens situation samt hvilke handlemuligheder, der er i forhold til familiens vanskeligheder, og hermed bidrage til et helhedssyn på både barnet og familien.

Den pædagogiske støtte- og vejledningsindsats baseres på nogle af de følgende arbejdsopgaver:

Styrkelse af relationer og rammer i familiens hjem fx:

- understøtte forældrene i at skabe en tryk tilknytning og sikker base for deres barn.
- støtte forældrene i positive og udviklingsfremmende samspil med barnet, herunder at kunne spejle og afbalancere barnets følelsesmæssige udtryk.
- hjælpe forældrene i forstå deres barns signaler, også når barnet ikke viser disse tydeligt.
- understøtte forældrene til at udvikle rammer for dagligdagen, fx i forbindelse med måltider, sovetider og prioritering af direkte samvær og nærvær med børnene.
- understøtte forældrene i at udvikle en positiv samværskultur med ros, anerkendelse, respekt, opmærksomhed og fordybelse.
- støtte forældrene i at bevare passende handlekraft, når de oplever magtesløshed eller mangel på handlemuligheder.

Styrkelse af børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse fx:

- vejlede forældrene konkret i hvordan de kan bidrage positivt til deres barns trivsel, læring, udvikling og dannelse ved fx at inddrage barnet aktivt i hverdagens rutiner og tale med barnet om fælles oplevelser og gøremål.
- vejlede forældrene konkret i hvordan de kan understøtte deres barns kommunikative og sproglige udvikling ved at bruge understøttende sprogstrategier i samtalerne, gøre højtlesningen dialogisk og lege med sproget sammen med barnet.
- understøtte forældrene i at inddrage barnets perspektiver aktivt i samspil, lege og aktiviteter.
- vejlede forældrene i legens betydning for barnets trivsel, læring, udvikling og dannelse, og hvordan de kan deltage i legen og udvide barnets legerpertoire.
- vejlede forældrene i, hvordan de kan støtte deres barn i at bruge krop og sanser gennem bevægelse og eksperimenter.
- understøtte forældrene i at udvide barnets erfaringsverden igennem forskelligartede lege, aktiviteter og oplevelser i hjemmet, i naturen og i lokalområdet.

Samspil med dagtilbud fx:

- italesætte den positive betydning af dagtilbud og vise forældrene, hvordan de kan støtte barnet i at deltage i dagtilbuddets børnefællesskaber og aktiviteter.
- støtte forældrene i at bakke op om dagtilbuddets aktiviteter og deltagelse heri.
- støtte forældrene i at søge inspiration fra dagtilbuddet til læringsaktiviteter hjemme.

Den pædagogiske indsats i familien kan vare op til 10 måneder (40 uger) og overlapse med start i vuggestue eller børnehave. Intensiteten og varigheden af forløbet beror på en konkret vurdering af barnets udvikling og familiens behov, således kan det ugentlige antal af timer i hjemmet varieres efter behov.

5) Organisering af indsatsen

Sundhedsplejersken og dagtilbudspædagoger er centrale aktører i forhold til opsporing af familierne til den hjemmepædagogiske indsats. Egen læge, jordmødre og lignende kan også være relevante fagpersoner. Derudover vil familier, som oplever vanskeligheder i forhold til barnet og forælderrollen, også kunne kontakte tilbuddet direkte.

Tilbuddet tilrettelægges som en pædagogisk indsats, hvor der i den enkelte kommune udpeges et antal pædagoger med solid forankring i praksis, som varetager den hjemmepædagogiske indsats. Organiseringen, opsporing og tilbud om indsatsen tilpasses kommunernes lokale behov. Pædagogerne, som er tilknyttet indsatsen, kan således være ansat i det dagtilbud, hvor barnet går/skal gå eller i andre dagtilbud i kommunen. Det er også en mulighed, at pædagogerne har base i forvaltningen, hvor vedkommende har en udgående funktion målrettet flere eller alle dagtilbud i kommunen, fx støtteopgaver for enkeltbørn eller grupper af børn i udsatte positioner o.l. Forudsætningen er dog, at pædagogerne først og fremmest arbejder ude i praksis. Vurderer pædagogen, at den aktuelle problemstilling kræver faglig sparring fra andre fagpersoner, kan disse ligeledes inddrages i indsatsen jf. tidligere beskrivelse af det tværfaglige samarbejde.

For at motivere familier til at modtage indsatsen, samt ramme den rigtige målgruppe, er det vigtigt at forældrene inddrages i en samskabelsesproces omkring udformningen af deres hjemmepædagogiske forløb.

6) Kompetencer

I den hjemmepædagogiske indsats er der brug for både pædagogfaglige og vejledningsfaglige kompetencer, som er erhvervet via grunduddannelsen, erfaringer fra praksis, herunder arbejdet med den styrkede pædagogiske læreplan. Herfra vil indsatsen i hjemmet især trække på følgende kompetencer:

- at kunne begå sig i familiernes hjem og skabe den nødvendige tillid.
- at være i stand til at afdække, efter dialog med forældrene, hvilke metoder, som vil være særligt gavnlige for at skabe læring og handlekompetencer, fx:

- at kunne vurdere, om man skal gå foran, ved siden af eller bag ved forældrene i specifikke læringsituationer.
- at kunne møde familierne, hvor de er, og hurtigt forstå, hvilke behov den enkelte familie har.
- at kunne arbejde anerkendende og motiverende i forhold til familiens indsats.
- at reagere professionelt, hvis samarbejdet med familien udfordrer fagligt eller personligt.
- at være i stand til at tydeliggøre den formelle opgave, hvis situationen i hjemmet viser sig at kræve yderligere hjælp eller indgriben i form af underretning til familieafdelingen.

7) Baggrund

I tillæg til modelbeskrivelsen er der udarbejdet et notat, som beskriver det faglige vidensgrundlag for udarbejdelsen af modellen.